

RAZVOJ EKONOMSKE MISLI

EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA
dr JOVAN ĐURAŠKOVIĆ

Feudalizam

Merkantilizam (XV – XVIII vijek)

Liberalizam

Merkantilizam – kontekst

• Ekspanzija spoljne trgovine i razvoj trgovačkog kapitalizma

ŠPANJA

- Bogati rudnici srebra i zlata u kolonijama
- Strogo regulisan novčani promet

FRANCUSKA

- Razvoj manufakture
- Snažna intervencija države
KOLBERIZAM

ENGLESKA

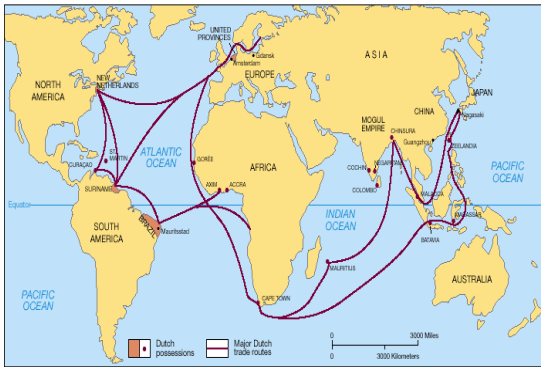
- Stvara se kolonijalno carstvo
- Privilegije i monopoli za trgovce

HOLANDIJA

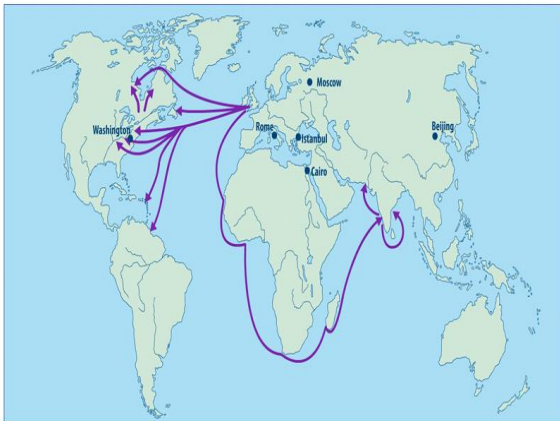
- Vodeće mjesto u spoljnoj trgovini
- Subvencije trgovcima

PRUSKA

- Državni paternalizam
- Bogaćenje kneževske blagajne
KAMERALIZAM

 Dutch Trade Routes, ca. 1650. The Dutch were the greatest commercial nation of the seventeenth century.

Merkantilizam – kontekst

1. **Ogroman priliv zlata i srebra** (otkriće Amerike i dalekog istoka, *Colombo* i *Vasco da Gama*)
2. **Veliki rast cijena** (manifestacija $MV=PY$)
3. **Podsticaj trgovine i tržišta**
4. **Jačanje nacionalne države i moći vladara**

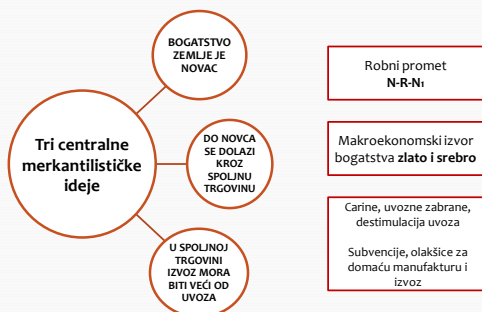
Merkantilizam

- Merkantilizam je **prva škola ekonomske misli**
- Merkantilizam se oslanjao na državu, a država na merkantilističku politiku
- Postojala je homogenost nacionalnih ekonomskih politika, ali nije postojao teorijski sistem
- **Dva centra moći – trgovci kapitalisti i monarh** (Materijalne stvari postaju cilj ljudske aktivnosti)

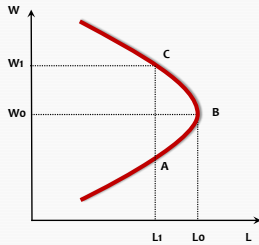
Merkantilizam

- **Raskid sa etičkim postulatima** Aristotela i Tome Akvinskog (kamata legitimna, pravedna cijena van fokusa)
- Negativan odnos prema cjenovnoj konkurenciji – **stvaranje monopola/korporacija** (pr. Istočno-indijske kompanije)
- **Interes trgovaca = interes monarha = nacionalni interes**

Merkantilističke ideje

Merkantilističke ideje

- „KORISNOST SIROMAŠTVA“
– čini radnika marljivim
- Visoke nadnice bi dovele do lenjosti, pijanstva i moralnog pada
- Efekat dohotka ne smije biti jači od efekta supstitucije

Merkantilizam – dvije faze (prema A.Smitu)

Merkantilni sistem
(1450-1750)

Rani
merkantilizam
(1450-1600)

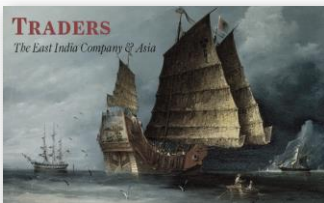
Bulionizam (bullion) – zabranjen svaki odliv zlata iz zemlje. Pažnja posvećena sferi prometa, **proizvodnja zanemarena.**

Pozni
merkantilizam
(1600-1750)

Cilj je pozitivan trgovinski bilans. Važno podsticanje proizvodnje, zanata i trgovine. Državni intervencionizam intenzivan.

Predstavnici merkantilizma – Britanija

Tomas MAN (Thomas Mun, 1571-1641) je čuveni londonski trgovac i jedan od rukovodilaca Istočno-indijske kompanije

Predstavnici merkantilizma – Britanija

Njegovu knjigu *Blago Engleske od spoljne trgovine* Marks smatra „merkantilističkim jevanđeljem“

„Mi se možemo držati pravila da godišnje prodajemo strancima svoje robe za veću sumu nego što mi trošimo njihove robe...**Zaključili smo da 25% smanjenja cijene nekih roba, može povećati 50% prodatu količinu...**Ali kada ih **jeftinim proizvodima istisnemo** iz ovog poduhvata i kada **kasnije ponovo obnovimo našu visoku cijenu**, opet ćemo moći da se koristimo ranijim sredstvima.“

Predstavnici merkantilizma – Britanija

- Osnovna uporišna tačka za merkantiliste je **zanatstvo!**
- **MAN** je posebno naglašavao dobit od prerade sirovina i izvoza gotovih proizvoda (sa domaćim prekomorskim prevozom)
- Kao pozni merkantilista, Man je pravio razliku između **novca** i **kapitala** (akumulacija kapitala kroz trgovinu)

Predstavnici merkantilizma – Francuska

BODEN (Jean Bodin, 1530-1596) francuski političar i ekonomista koji utemeljuje **kvantitativnu teoriju novca**.

- Glavni uzrok rasta cijena je **obilje zlata i srebra!**

MONKRETIEN (Antoine de Montchrétien, 1575-1621) je najvažniji predstavnik francuskog merkantilizma

- U knjizi **Traktat političke ekonomije**, Monkretien je izrazio potrebu za čvrstim uvoznim restrikcijama

Predstavnici merkantilizma – Francuska

KOLBER

(Jean-Baptiste Colbert, 1618-1683)
ministar finansija u doba Luja XIV
pune 22 godine

Merkantilizam u Francuskoj
poznat pod nazivom **Kolberizam**

Kao radikalni merkantilista **kreirao**
veoma intervencionističku
politiku u svim oblastima
privredivanja

Predstavnici merkantilizma – Francuska

- Kolber **afirmisao državne subvencije** na unutrašnjem planu i **visoke carine** na uvoznu robu

„potrebno je obnoviti i stvoriti sve industrije, čak i luksuza;
ustanoviti zaštitni sistem na carinarnicama... **smanjiti fiskalne**
smetnje štetne po stanovništvo... razviti vojno pomorstvo
radi zaštite trgovačkih brodova... samo trgovina i sve što je
vezano za nju može da stvori veliko dejstvo privlačenja
novca... mislim da se lako možemo složiti o principu da **samo**
izobilje novca u jednoj državi čini njenu veličinu i moć “

Predstavnici merkantilizma – Italija i Španija

SERA (Antonio Serra, 1580-1645) je italijanski pravnik i
ekonomista koji doktrinu merkantilista utemeljuje na
neraskidivoj vezi između trgovine i zanata

- Potrebna državna intervencija kao podrška zanatstvu, ali
nije poželjna u monetarnoj sferi

UZZARIZ (Jerónimo de Uztáriz, 1670-1732) je španski
merkantilista; objasnio ideje u knjizi *Teorija i praksa trgovine i*
mornarice

- Smanjiti sva poreska opterećenja domaćoj manufakturi
- Dao doprinos analizi međunarodne trgovine (**ideja platnog**
bilansa)

Predstavnici merkantilizma – Rusija

KRIŽANIĆ (Juraj Križanić, 1618-1683) južnoslovenski merkantilista, teolog i političar u službi ruskog cara.

- Tri faktora bogatstva naroda: **zanati, trgovina i državna politika**.
- „Da car vladar vodi u svoje ime i preuzme u svoje ruke svu trgovinu sa inostranim narodima“

POSOŠKOV (Ivan Tahinovič Posoškov, 1652-1726) ruski merkantista i ideolog mlade trgovačke buržoazije

- Značaj državne kontrole nad trgovinom
- **Zanatstvo i trgovina nijesu privatne djelatnosti**

Doprinosi merkantilizma

1

- **Oslobodili su ekonomiju etičko-religiozne dimenzije** (Aristotel i T.Akvinski) i postavili joj racionalne osnove

2

- „Domaću ekonomiju“ zamjenjuje „politička ekonomija“

3

- Prvi **formulisali kvantitativnu teoriju novca**

4

- Dali ekonomiji **koncept trgovinskog bilansa**

Kritika merkantilizma

- Merkantilizam je **više koncepcija ekonomske politike**, nego li zaokružen teorijski sistem

NOVAC JE BOGATSTVO, ALI NIJE I JEDINI OBLIK BOGATSTVA

NOVAC JE IZVOR BOGATSTVA POJEDINCA,
ALI NIJE IZVOR BOGATSTVA NARODA

DALI APSOLUTNI PRIMAT MONETARNIM AGREGATIMA
U ODNOSU NA REALNE

ZANEMARILI IDEJU SPECIJALIZACIJE I KOMPARATIVNU PREDNOST

HVALA NA PAŽNJI

Kabinet: 309

E-mail: jocodj@gmail.com
